

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget
Justiskomiteen
0026 Oslo

Deres ref.

Vår ref.
200503111

Dato
29.04.2005

Ot.prp. nr. 60 (2004-2005) om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven (romavlytting og bruk av tvangsmidler for å forhindre alvorlig kriminalitet)

Det vises til brev fra komiteen 26. april 2005, med spørsmål om hvordan lovforslaget legger til rette for domstolskontroll med Politiets sikkerhetstjenestes (PST) bruk av lovfestede metoder (utvalgte tvangsmidler som nevnt i fjerde del i straffeprosessloven) i forebyggende virksomhet.

Innholdet i domstolskontrollen henger nøye sammen med hvilke vilkår som må være oppfylt for at metodene skal kunne benyttes. Domstolenes oppgave er å vurdere om disse vilkårene er oppfylt, og utformingen av vilkårene har derfor stor betydning for hvilken rolle domstolene får.

I departementets forslag er det lagt opp til strenge vilkår for når PST skal kunne bruke metoder i forebyggende øyemed. De skal bare kunne anvendes for å forebygge nærmere bestemte straffbare forhold, som for eksempel terrorhandlinger, jf. forslaget til politiloven § 17 d første ledd. I uttrykket "for å undersøke om noen forbereder" ligger en formålsbegrensning og et saklighetskrav, som blant annet stenger for bruk av metoder for å innhente opplysninger som ikke har betydning for den forebyggende virksomheten.

Formålsbegrensningen i første ledd er supplert med ytterligere vilkår i forslaget til § 17 d annet ledd: Metoden kan bare nyttes dersom det må antas at inngrepet vil gi opplysninger av vesentlig betydning for å kunne forebygge handlingen. I tillegg er det et vilkår at forebygging ellers i vesentlig grad ville blitt vanskeliggjort. Kjernen i disse

vilkårene er at metodene bare skal kunne anvendes når det er nærliggende at metoden vil gi opplysninger som kan bidra til å forebygge for eksempel en terrorhandling, og bare når det må antas at mindre inngripende metoder vil komme til kort. Endelig stilles det som vilkår at bruken av metodene ikke må være et uforholdsmessig inngrep overfor den som metodebruken retter seg mot.

I tillegg stilles det ytterligere vilkår for bruk av de mest inngripende metodene, dvs. hemmelig ransaking, den mest inngripende formen for teknisk sporing, kommunikasjonsavlytting og romavlytting: For å kunne bruke disse metodene må det i tillegg foreligge særlige grunner, dvs. særskilte omstendigheter i den aktuelle saken som gjør det forsvarlig å ta i bruk slike virkemidler.

I sum medfører vilkårene at det vil være en meget snever adgang for PST til å bruke lovfestede metoder i forebyggende øyemed, og bare etter en konkret vurdering i forhold til den som kan bli utsatt for metodebruken. Slik forslaget er utformet vil metodene være et siste virkemiddel i forebyggingen av svært alvorlige forbrytelser som typisk begås av lukkede og profesjonelle miljøer.

I tillegg til strenge vilkår er det foreslått omfattende kontroll med bruken av metodene. I tillegg til at metodene kun kan brukes etter at tillatelse er innhentet fra domstolene, vil PSTs bruk av metoder i forebyggende øyemed høre under Justisdepartementets ansvarsområde og dermed være underlagt konstitusjonell og parlamentarisk kontroll, og i ettertid bli kontrollert av Stortingets EOS-utvalg.

Forslaget legger på flere måter til rette for domstolskontroll. PST må be domstolene om tillatelse, og legge frem dokumentasjon som godtgjør at de strenge vilkårene for når domstolene kan tillate bruk av metoder er oppfylt. For eksempel må PST godtgjøre at informasjonen som man ønsker å innhente faktisk er av vesentlig betydning for å kunne forebygge en terrorhandling, og videre at informasjonen er av vesentlig betydning for å kunne forebygge handlingen. Hvis domstolen kommer til at PST ikke har godtgjort at vilkårene er oppfylt, må den forkaste begjæringen.

Dersom komiteen mener det er ønskelig å utforme vilkårene i forslaget til § 17 d slik at de i enda større grad gjenspeiler intensjonen om en god og reell domstolskontroll, er det mulig å endre første ledd slik at passusen "for å undersøke om noen forbereder en handling" erstattes med "dersom det er grunn til å undersøke om noen forbereder en handling". En slik endring vil understreke at PST må godtgjøre overfor domstolen at noe i det konkrete saksforholdet gir grunn til å bruke lovfestede metoder til å gjennomføre nærmere undersøkelser. Grunnen til å undersøke må være forankret i objektive holdepunkter, dvs. saksopplysninger som for eksempel spaningsobservasjoner, tips, dokumentfunn eller andre bevis som indikerer at noen kan være i ferd med å forberede for eksempel en terrorhandling.

Også forslaget om at det alltid skal oppnevnes en offentlig advokat for den som metodebruken vil rettes mot, vil bidra til en effektiv domstolskontroll. Advokaten skal vareta vedkommendes interesser i forbindelse med rettens behandling. Advokaten skal gjøres kjent med begjæringen og grunnlaget for den, varsles om rettsmøtet og ha rett til å uttale seg før retten treffer sin avgjørelse. Advokaten vil dessuten ha rett til å påkjære avgjørelsen, slik at den også kan bli prøvd av høyere rettsinstanser.

Jeg understreker til slutt at departementet sammen med Domstoladministrasjonen vil vurdere om det er behov for særskilte tiltak for å heve dommernes kompetanse i saker om rikets sikkerhet, for også på den måten å legge til rette for at domstolskontrollen blir best mulig.

Med hilsen

Odd Einar Dørum